

На современном этапе функциональная подсистема играет важнейшую роль в формировании конкурентоспособной системы менеджмента на предприятии, ведь, как показывает опыт, функции выполняемые менеджерами в современных предприятиях далеки от классических теорий управления и менеджмента. По нашему мнению среди основных и первостепенных функций менеджера следует выделить: 1. Анализ; 2. Целеполагание; 3. Планирование; 4. Организацию; 5. Контроль. 6. Маркетинг.

Маркетинг, как функциональная составляющая конкурентоспособности менеджмента, позволяет функционировать предприятию в таком виде, чтобы осуществлять конкурентоспособную управленческую деятельность, а, следовательно, и достигать высоких результатов труда и производства.

Выводы. Сложность современных систем менеджмента в рамках эффективного функционирования обусловлена изменениями и нестабильностью внешней и внутренней среды деятельности организационно-правового формирования, поэтому, только учитывая все составляющие подсистем системы менеджмента менеджер сможет осуществлять свою деятельность конкурентоспособно, реализуя маркетинговую составляющую.

Литература:

1. Виссема Х. Стратегический менеджмент и предпринимательство: возможности для будущего процветания [пер. с англ. Н.А. Нуреева] / Х. Виссема. – М. : Издательство “Финпресс”, 2000. – 272 с. – (Маркетинг и менеджмент в России и за рубежом).
2. Дункан Джек У. Основопологающие идеи в менеджменте. Уроки основоположников менеджмента и управленческой практики [пер. с англ.] / Джек У. Дункан. – М. : Дело, 1996. – 415 с.
3. Месхон М.Х. Основы менеджмента / М.Х. Месхон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; [под.ред. М.Х. Месхон ; пер. с англ.]. – М. : «Дело», 1992. – 702 с.
4. Василенко В.М. Теорія і практика розробки управлінських рішень : [навч. посіб.] / В.М Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 420 с.

УДК:476.45:23.356

КОНФЛІКТ В РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА БІОЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПРОГРАМ КРАЇН СВІТУ

Передерій Н.О., к.е.н., доцент, Костюк О.Д., к.е.н., доцент,

Кузьменко С.В., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Висвітлено проблеми продовольчої програми країн світу та їх зв'язок з розвитком біоенергетики.

This article is focused on urgency of food program in the world and its connect with bioenergy.

Постановка проблеми. Останнім часом всі країни світу занепокоєні власною продовольчою безпекою і світу в цілому. Експерти пояснюють глобальне подорожчання продуктів харчування трьома факторами. По-перше, зростанням споживання і, відповідно, попиту на продовольство, а також зміною структури споживання частини населення Індії та Китаю. По-друге, збі-

льшенням виробництва біопалива, тобто використання земель не під виробництво продовольства. І по-третє – кліматичними змінами, викликаними ними неврожайами, а також загальним скороченням посівних площ.

Аналіз основних джерел і публікацій. Вивченню проблеми актуальності використання альтернативних джерел енергії присвячена низка робіт вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, В. Вірного, В. Шлемка, І. Білька, Х. Лінса.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання кількості населення в світі призведе до збільшення потреб людства в продуктах харчування. Головним завданням людства при вирішенні продовольчих проблеми є забезпечення населення кожної країни і світу в цілому достатньою кількістю продовольства. Це можна здійснити лише за рахунок формування сталого розвинутого сільського господарства, яке здатне нарощувати обсяги виробництва продукції більш швидкими темпами, ніж відбувається зростання населення світу. Це дасть змогу ліквідувати нестачу продукції в тих регіонах світу, де вона спостерігається. За даними Організації з продовольства і сільського господарства (FAO) потреба в продовольстві зросте в світі більше ніж до 90 000 млрд. ккал. в рік. Населення індустріально розвинутих країн складає близько 30% загального населення світу, на ці країни припадає 60% світового виробництва. В країнах, що розвиваються, проживає близько 2/3 населення планети, але темпи збільшення виробництва продовольства суттєво відстають від темпів збільшення попиту на нього. Середнє споживання продовольства на одну людину в розвинутих країнах складає 3390 калорій, а в країнах, що розвиваються лише 2070 калорій в день. Масовий голод може бути загрозою на основі двох основних причин: тимчасове порушення „нормальних” кліматичних умов в будь-якому регіоні, або країні або виникнення перманентного „хронічного голоду”, який є результатом відсталого стану економіки країни. Динаміку зростання потреби в продовольстві в світі наведено на рис. 1.

Зростання кількості населення негативно позначається на сільськогосподарських територіях, скорочує їхню продуктивність або узагалі виводить з обігу. Оскільки площа орних земель на душу населення скорочується, дедалі більше країн опиняються перед загрозою неможливості самозабезпечення продуктами.

Ця тенденція спостерігається на прикладі чотирьох великих країн із найшвидшим приростом населення. Пакистан, Іран, Нігерія та Ефіопія, скоротивши орні землі в перерахунку на душу населення на 40-50% у період з 1960 по 1998 рр., до 2050 р. можуть отримати подальше скорочення ще на 60–70% (причому це обережна оцінка, яка не передбачає подальше виведення з обігу сільськогосподарських земель). У результаті в чотирьох країнах із загальною кількістю населення понад 1 млрд. чоловік може виявитися по 300–600 м² орних земель на людину – менше чверті тієї площі, яка припадала на одну особу 1950 року [1, 2].

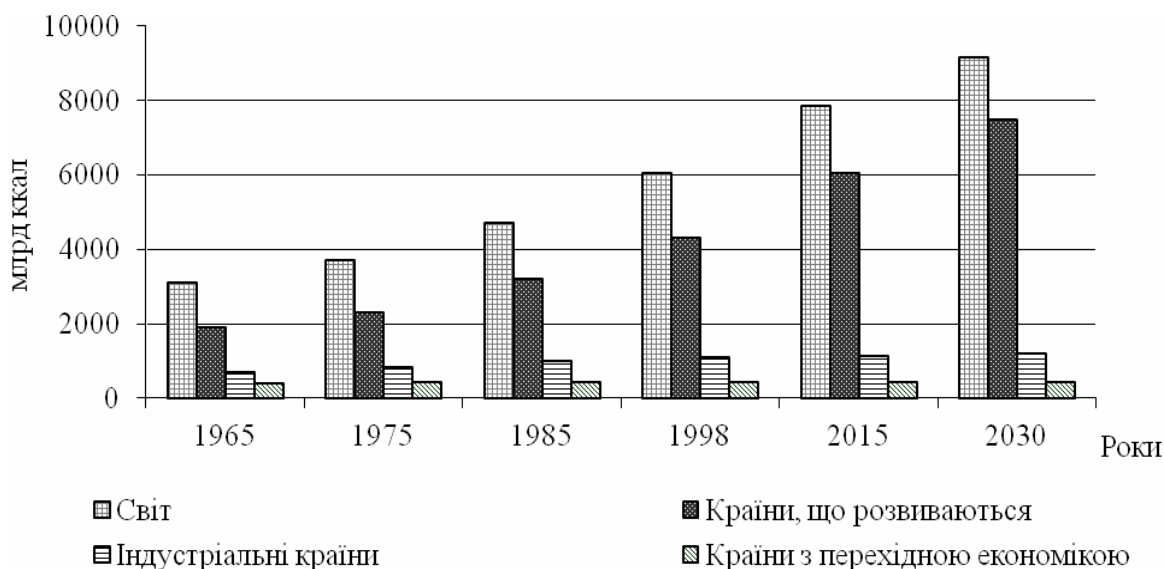

Рис. 1. Збільшення потреби в продовольчому забезпеченні населення світу
Джерело: розробки автора за даними FAO

Як показують дослідження FAO, в світі існують значні резерви для виробництва як продовольства, так і біомаси в цілому. Кожна країна має певний потенціал виробництва сільськогосподарських культур, який не використовується нею на повну міць. Тому можуть перешкоджати багато факторів – як-то невикористання технологій, нових досягнень науки і техніки, не підтримання родючості земель на належному рівні. На рис. 2 наведені потенціали врожайності зернових культур по деяких країнах і на скільки вони використовуються.

Як видно з рис. 2, серед перелічених країн, найбільш продуктивно свій потенціал на прикладі вирощування зернових використовує Німеччина, з потенційно можливих 7,2 т/га в середньому сільськогосподарські виробники отримують 7 т. Україна має досить низький показник використання потенціалу – лише 2,5 т/га, при в середньому можливих 6,3 т. Отже, такі країни як Україна, є тим потенційним запасом світу для отримання додаткової біомаси, яку можна використовувати і на продовольчі, і на енергетичні потреби.

Відбулися значні коливання як у виробництві зернових, так і в споживанні. Що призвело до значних змін в кількості накопичувального резерву. Достатнім резервом в світі вважають показник на рівні 20%, якщо ж цей показник є нижчим, то як відповідь відбуваються хвилювання на світових ринках, що призводить до збільшення цін на продукцію. З цією ситуацією світові ринки стикнулися наприкінці 2006 р., коли світовий запас зернових почав знижуватися нижче 20%-ї позначки. В 2007 р. цей показник становив 15,1%, що викликало значне подорожчання зернової продукції.

Основною причиною втрати частки резерву є зменшення за останні роки виробництва зернових при паралельному зростанні їх споживання. Слід відмітити, що ріст споживання зернових викликаний не лише тим, що певна частина продукції використовується як біомаса в альтернативній енергетиці. Основною причиною збільшення споживання зернових можна вважати зрос-

тання продовольчих потреб населення, що викликане як збільшенням світового населення в цілому, так і покращенням матеріального стану певної кількості людей, що призвело, як зазначено нами вище, до покращення їх харчових пріоритетів – в споживчому кошику з'явилася значна кількість м'яса.

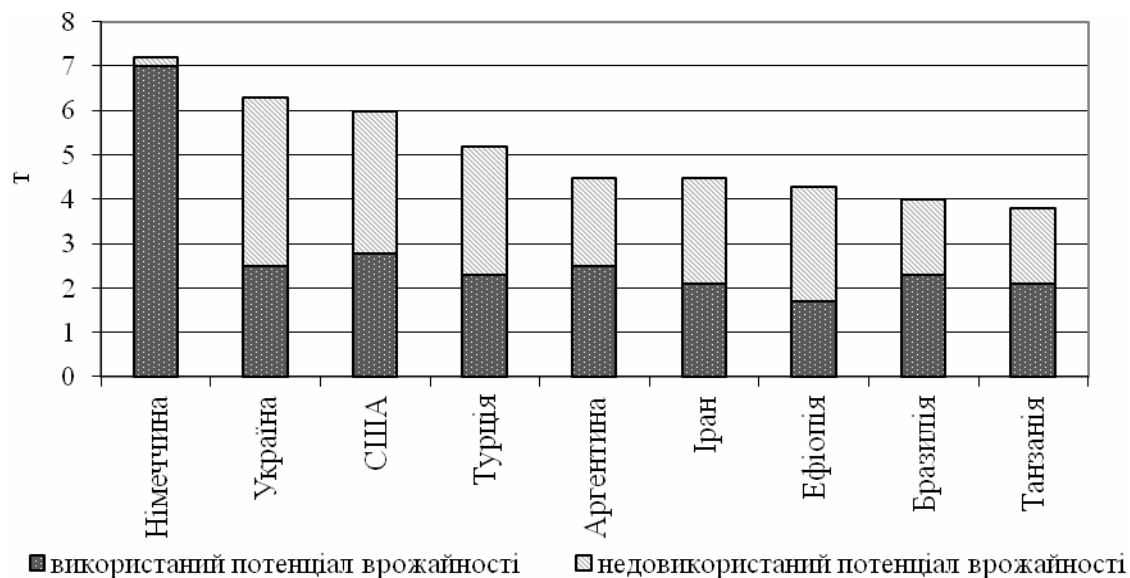

Рис. 2. Потенціал врожайності зернових по країнам в порівнянні з фактичними врожайностями

Джерело: за даними FAO

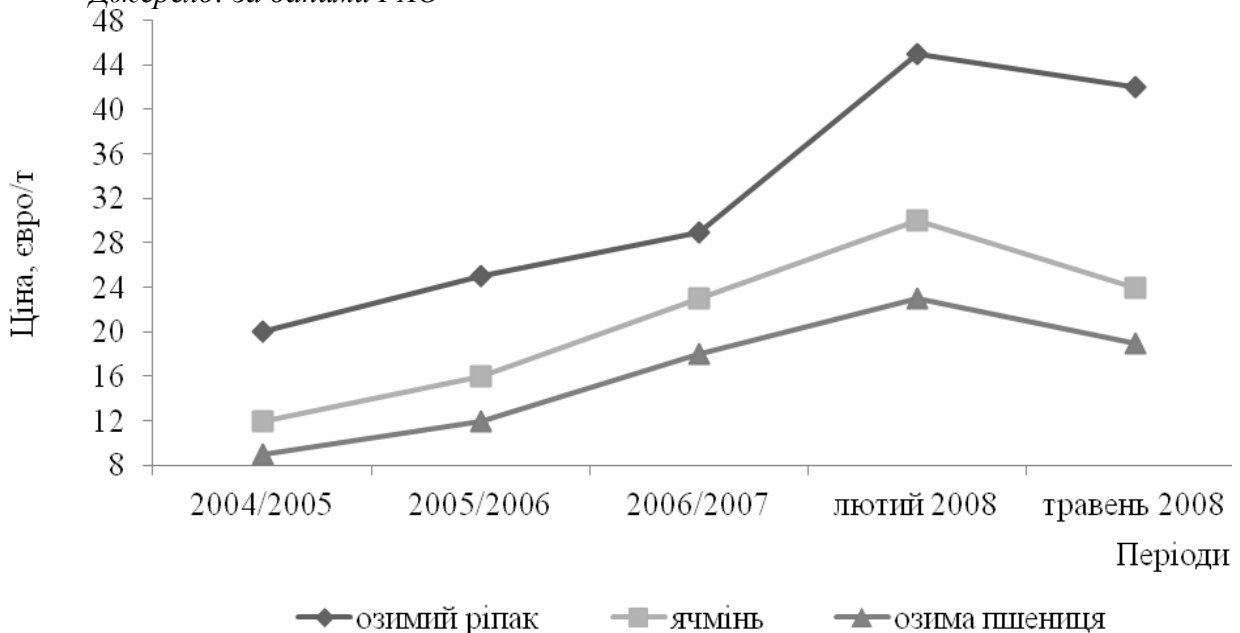

Рис. 3. Динаміка збільшення світових цін на деякі сільськогосподарські культури

Джерело: розробки автора на основі даних ZMP

Виробництво м'ясної продукції є досить енергозатратним видом діяльності. Для виробництва 1 кг м'яса птиці по розрахункам експертів потрібно близько 3-4 кг зернових, свинини – 7-8 кг, а для виробництва яловичини – до 14 кг.

Із усього світового урожаю зерна (за розрахунками Міністерства сільськогосподарства США, це – 1,87 млн. т) майже 37% пішло на корм худобі

та птиці, котрі дають не лише м'ясо, а й молоко та яйця. На сьогодні запас кормового зерна – головний продуктовий резерв на випадок браку продовольства.

За прогнозом, загальний обсяг споживання м'яса зросте з 211 млн. т у 1997 р. до 513 млн. т у 2050 р., що значно посилить напругу в сфері виробництва зерна [3].

Таким чином, можна зазначити, що причин, які призводять до нестабільності в продовольчій сфері в світі, існує декілька.

Певну частину подорожчання агропродукції бере на себе виробництво енергії з біомаси. Фундаментальною відмінністю біомаси від інших видів палив є потреба в землі для її вирощування. При цьому виникає питання, як і ким ця земля використовуватиметься. Існує два базові підходи для визначення способу використання землі. В рамках «технократичного» підходу розглядаються потреби, потім ідентифікуються біологічні джерела, території для вирощування і можливий екологічний ефект. Такий підхід ігнорує багато місцевих і більшість видалених ефектів, що викликаються розширенням ділянок під вирощування біомаси, а також ігнорує думку місцевих аграріїв, які знають місцеві умови вирощування певних культур. В результаті багато проєктів з вирощування біомаси можуть виявитися невдалими. В рамках "комплексного" підходу ставиться питання, яким чином потрібно використовувати землю для забезпечення сталого розвитку, і розглядається, яке поєднання методів і вирощуваних культур приведе до оптимального використання конкретної ділянки землі для задоволення потреб в їжі, паливі, кормах для худоби, соціальному розвитку тощо. Такий підхід вимагає повного розуміння складних питань землекористування.

Необхідно відзначити, що продуктивність біомаси може бути збільшена, тому що в багатьох країнах сьогодні вона низька і складає менше 5 тонн/га в рік для деревних видів в умовах неефективного менеджменту. Підвищення ефективності є ключовим моментом як для формування конкурентоздатних цін, так і для кращої використання придатних земель. Поліпшення може включати ідентифікацію швидкорослих рослин, успішне розмноження і використання комбінацій культур, нові знання про вирощування рослин і біотехнологію, яка може привести до збільшення продуктивності рослин в 5-10 разів в порівнянні з їх природними можливостями.

Значна кількість зерна, кукурудзи в світі переробляють на біоетанол. Певна кількість площ виділяється під ріпак для отримання біодизелю. Але лише ця сфера виробництва не призводить до тих збільшень цін на продукти харчування, які ми спостерігаємо на сучасному етапі.

Більша частина критики використання біомаси, особливо у великомасштабному виробництві палива, пов'язана з побоюваннями, що воно відволікає сільське господарство від виробництва продовольства, особливо в країнах, що розвиваються. Основний аргумент полягає в тому, що програми вирощування енергетичних рослин конкурують з вирощуванням харчових культур різними способами (сільське господарство, інвестиції в сільські райони, інфраструктура, вода, добрива, освічені людські ресурси тощо), а це

може привести до браку продовольства і підвищення цін. Проте, так зване протиріччя «продовольство проти палива» виявляється перебільшеним у багатьох випадках. Предмет обговорення складніший, ніж це зазвичай розглядають, оскільки сільськогосподарська і експортна політика забезпечення продовольством є факторами величезного значення. Аргументи повинні аналізуватися з врахуванням реальної ситуації в світі, окремій країні або регіоні із забезпеченням і потребою в продовольстві (збільшенням надлишків продуктів харчування в більшості промислових і деяких країнах, що розвиваються) використанням продовольства як корму для худоби, недостатнім використанням аграрного потенціалу, потенціалом сільськогосподарського виробництва, що збільшується, і перевагами або недоліками виробництва біопалива.

Висновки. Головною причиною ми вважаємо зростання населення світу та зміна їх харчових пріоритетів – все більше споживається м'яса всіх видів, що є високоенергозатратним продуктом.

Література:

1. Передерій Н.О. Продовольча безпека країн світу та розвиток біоенергетики / Н.О. Передерій // Всеукраїнський науково-виробничий журнал „Інноваційна економіка”. – Тернопіль : ТІАПВ УААН, 2008. – №4 (10).
2. Біляцький С. Майбутнє вже розпочалося [Електронний ресурс] / С. Біляцький, Н. Ярова // Журнал Верховної Ради України „Віче”, – 2008. – №1.
3. Вірний В. Продовольча криза і шанс України / В. Вірний // День. – 2008. – №80.
4. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1997.

УДК: 633.1:338.439:330.342.

СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК УКРАЇНИ

**Петренко Ю. А., завідувач сектора
Управління НБУ у Полтавській області**

У статті висвітлено проблеми розвитку й функціонування зернопродуктового підкомплексу в ринкових умовах господарювання, охарактеризовано тенденції виробництва зернової продукції та визначено напрями підвищення ефективності зернового виробництва.

The Peculiarities of the Functioning of the Grain Crop Complex of Ukraine under Market Conditions. The issues of functioning of the grain crop complex of Ukraine under market conditions are studied; the tendencies of cereal production are characterized; the ways of production improvement are defined in this article.

Постановка проблеми. Продовольча безпека нації по праву посідає одне із центральних місць у системі внутрішньої та зовнішньої політики держави, оскільки пов'язана із рівнем задоволення найуразливішої фізіологічної потреби людей, громадян країни, — потреби у їжі. Перебуваючи під впливом найрізноманітніших чинників, усе ж її базис формується на етапі внутрішнього виробництва продовольчої сировини та найнеобхідніших продовольчих товарів. Природно і те, що зернопродуктовий підкомплекс АПК є основою продовольчого забезпечення населення країни [2].